

مهمترین گونه‌های گیاهان دارویی در اشکوب چوبی و علفی در جنگل موزه میراث روستایی گیلان

رؤبا عابدی^۱

^۱ استادیار گروه جنگلداری، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی اهر، دانشگاه تبریز
royaabedi@tabrizu.ac.ir

چکیده

گیاهان دارویی از ذخایر ملی جامعه می‌باشند. شناسایی، کشت و اهلی کردن گونه‌های مهم در جهت کاهش فشار منابع طبیعی و حفاظت از منابع ژنتیکی اقدام اصولی و حائز اهمیت است. مطالعه حاضر با هدف شناسایی گیاهان دارویی جنگل موزه میراث روستایی گیلان انجام شد. این منطقه با مساحت ۲۶۰ هکتار واقع در پارک جنگلی سراوان، در موقعیت جغرافیایی ۵۷° ۳۷' تا ۷۰° ۳۷' عرض شمالی و ۳۷° ۳۷' تا ۴۹° ۴۰' طول شرقی در شهر رشت واقع شده است. حداقل ارتفاع از سطح دریا ۳۸ متر و حداکثر ۱۵۰ متر می‌باشد. در منطقه مورد مطالعه ۷۵ گونه گیاهی شامل ۱۷ گونه درختی، ۵ گونه درختچه ای و ۵۳ گونه علفی (شامل ۷ گونه سرخس و ۳ گونه خزه) متعلق به ۷۱ جنس و ۴۳ خانواده شناسایی شدند که از این میان ۳۶ گونه شامل ۴۴/۷ درصد در فهرست گیاهان منطقه با مصارف دارویی بودند.

واژه‌های کلیدی

استان گیلان، گیاهان دارویی، موزه میراث روستایی

مقدمه

گیاهان دارویی از زمان‌های کهن مورد توجه انسان‌ها بوده و از زمانی که انسان‌ها گیاهان پیرامون خود را برای استفاده به عنوان سوخت، پوشاک، پناهگاه و غذا شناختند و مورد بهره‌برداری قرار دادند کم و بیش به خواص آن‌ها پی بردند. گیاهان دارویی در ایران باستان به عنوان دارو، ضد عفونی کننده و معطرکننده مرسوم بودند (کیان مهر، ۱۳۸۷). بنابراین، گیاهان دارویی دارای سه جنبه کاربردی مهم هستند: طبی، ادویه‌ای و عطری (طباطبایی، ۱۳۷۴) که قدیمی‌ترین مورد استفاده به ثبت رسیده از گیاهان، نقش درمانی آن‌ها است (عبادی و عبادی، ۱۳۷۹). نخستین گام در استفاده از این گیاهان شناسایی گونه‌های موجود در عرصه‌های طبیعی و رویشگاه آن‌ها است. با توجه به اینکه گونه‌های دارویی دارای مواد مؤثره هستند که در مکان‌های مختلف مقادیر آن فرق می‌کند از اثرات دارایی آن نیز تغییر خواهد کرد. بنابراین بهترین روش، شناسایی و اقدام به پرورش گونه‌ها در شرایط بومی خاص خود است. کشور ایران به دلیل موقعیت مناسب از نظر ذخایر فیلوژنتیکی (بیش از ۷۰۰۰ گونه دارویی) و آب و هوایی (۱۱ اقلیم از ۱۳ اقلیم جهانی) جایگاهی مهم در تولید گیاهان دارویی دارد. در استان گیلان نیز در حدود ۴۷۵ گونه گیاهی

از نوع دارویی هستند که در جنگل و مراتع رویش دارند. گیاهان دارویی شامل بخش‌هایی از گیاه است که پس از خشک کردن بدون ایجاد هرگونه تغییری بفروش می‌رسد (نورحسینی و همکاران، ۱۳۹۶).

امروزه داروهای گیاهی سهم بزرگی از فرآورده‌های دارویی تجارتي ساخته شده را به خود اختصاص داده اند (اکبری نیا و همکاران، ۱۳۸۵) به طوری که گیاهان دارویی که یکی از گروه‌های گیاهان اقتصادی کشور ما را تشکیل می‌دهند (طباطبایی، ۱۳۷۴). آثار بجا مانده از دانشمندان ایرانی مانند ابوعلی سینا، فارابی، رازی و ... معرفی گیاهان کشور را به صورت کاملاً علمی و مستند ضروری می‌سازد که در حال حاضر این مهم مورد توجه پژوهشگران و مسئولان مربوطه قرار گرفته است. تحقیقات در زمینه جمع‌آوری و شناسایی گیاهان دارویی استان‌های مختلف کشور به اجرا درآمده است. از بین مطالعات انجام گرفته می‌توان به معرفی ۳۰۰ گونه گیاهی دارویی در استان اصفهان، ۴۵۰ گونه در استان فارس، ۲۰۰ گونه در استان اردبیل، ۲۴۰ گونه در استان گلستان، ۱۲۰ گونه در استان سمنان، ۲۹۲ گونه در استان سیستان و بلوچستان و شناسایی ۲۵ گونه گیاه دارویی بومی در استان خوزستان اشاره کرد. گیاهان دارویی هر منطقه از ذخایر ملی جامعه است و شناسایی و کشت و اهلی کردن گونه‌ها در جهت کاهش فشار به منابع طبیعی و حفاظت از منابع ژنتیکی اقدامی اصولی و حائز اهمیت است. مطالعات گوناگونی درباره گونه‌های گیاهی دارویی در مناطق مختلف انجام شده است، اکبری نیا و همکاران (۱۳۸۵) بررسی فلوریستیکی گیاهان دارویی استان قزوین، نعمتی پیکانی و جلیلیان (۱۳۹۱) گیاهان دارویی استان کرمانشاه، حیدری ریکان و ملک محمدی (۱۳۸۶) گیاهان دارویی ذخیره گاه دره قاسملو ارومیه، اکبرزاده و همکاران (۱۳۸۹) گیاهان دارویی استان گیلان، موقری و همکاران (۱۳۹۳) شناسایی گیاهان دارویی مراتع حوزه آبخیز لاسم هراز مازنداران را انجام دادند. رمضان نژاد قادی و پریشانی فروشانی (۱۳۸۷) به معرفی گونه‌های گیاهی دارویی و معطر منطقه تاریخی میمند استان کرمان پرداختند، باباخانلو و اکبری نیا (۱۳۸۱) در طرح جمع‌آوری و شناسایی گیاهان دارویی استان قزوین پرداختند. هوشیدری (۱۳۸۸) به شناسایی گیاهان دارویی استان کردستان با هدف تکمیل اطلاعات علمی در زمینه گیاهان دارویی این استان پرداخت. حسینی و همکاران (۱۳۸۷) در تحقیقی به منظور جمع‌آوری و شناسایی گیاهان دارویی استان